

GÖRKƏMLİ ALİM VƏ PEDAQQQ HİLAL MUXTAROV

Azərbaycan fizika elm məktəbinin layiqli nümayəndələrindən biri də fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Hilal Muxtarovdur.

Hilal Abdulla oğlu Muxtarov 1910-cu ildə Salyan şəhərində anadan olmuşdur. 1927-ci ildə Pedaqoji məktəbi bitirən Hilal kənd məktəblərində müəllimlik etmişdir. O, 1931-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin Fizika Fakültəsinə daxil olmuşdur, 1936-cı ildə oranı bitirmişdir. 1938-ci ildə, ordudan təxris edildikdən sonra MDU-nun aspiranturasına daxil olmuş, 1941-ci ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Azərbaycanda elmi-pedaqoji kadrlara olan böyük tələbatla əlaqədar Hilal müəllim 1941-ci ildə Bakıya göndərilmişdir. 1941-1944-cü illərdə M.F.Axundov adına Müəllimlər İnstitutunda Fizika kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmış, Bakı Hərbi Dəniz mühəndislik məktəbində fizika fənni üzrə mühazirələr oxumuşdur. Elmi axtarışlarını davam etdirmək məqsədilə o, 1943-cü ildə SSRİ Elmlər Akademiyası Azərbaycan filialının fizika bölməsində baş elmi işçi vəzifəsində çalışmışdır. Bu illərdə Hilal müəllim Abşeronda yerləşən bir sıra neft yataqlarında istehsal olunan neft və onun fraksiyalarının elektromaqnit dalğalarını udma qabiliyyətini tədqiq etmişdir.

1945-ci ildə Hilal Muxtarov Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Fizika-riyaziyyat İnstitutunda Elektromaqnit rəqsləri laboratoriyasını təşkil edərək, 1952-ci ilə qədər onun rəhbəri olmuşdur.

1953-cü ildə Hilal müəllim Elektromaqnit rəqsləri laboratoriyasında qaz radiospektroskopiyası sahəsində elmi tədqiqatlarını genişləndirmək üçün SSRİ Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutuna ezamiyyətə göndərilmişdir.

1955-ci ildən başlayaraq H.Muxtarovun elmi-tədqiqat işi radiospektroskopiya metodu ilə daxili tormozlu iki asimmetrik fırfıradan ibarət molekulların öyrənilməsinə həsr edilmişdir. Bu sinif molekulların göstərilən metoda tədqiqi ilk dəfə Hilal müəllim tərəfindən yerinə yetirilmiş və halogen ilə əvəz edilmiş etan, etilen və bir sıra başqa molekulların və onların deyteriyələnmiş müxtəlif növlərinin tədqiqinə aid böyük işlər görmüşdür.

H. Muxtarov 1966-cı ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının P.N.Lebedev adına Fizika İnstitutunda «Radiospektroskopiya metodu ilə molekulun izomer formalarının tədqiqi» mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Dünya şöhrətli fizika alimləri Nobel mükafatı laureatları A.M.Proxorov və N.Q.Basov Elmi Şurada Hilal Muxtarovun doktorluq dissertasiyasının elmi əhəmiyyəti barədə öz mülahizələrini söyləmişlər.

Bakıya qayıtdıqdan sonra o, yenidən fizika institutunda elmi-tədqiqat işlərini davam etdirmiş, burada yaradılmış radiospektroskopiya laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir.

Professor H.Muxtarov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunun ictimai həyatında fəal iştirak etmiş və institutun kollektivi onu dəfələrlə həmkarlar ittifaqı komitəsinin sədri seçmişdir.

Ailə vəziyyəti ilə əlaqədar olaraq Hila müəlli 1972-ci ildə Moskvaya köçmüş, 1972-1974-cü illərdə Lixaçov adına zavodun nəzdində Ali Texniki məktəbin fizika kafedrasının və 1974-1980-cı illərdə isə MDU-nun kimya fakültəsinin professoru vəzifəsində işləmişdir. Pedaqoji fəaliyyətlə yanaşı o, elmi-tədqiqat işlərini davam etdirmişdir. Hilal müəllimin 60-a yaxın elmi məqaləsi xarici ölkə, keçmiş SSRİ və respublika curnallarında dərc olunmuşdur.

Hilal müəllim 1985-ci ildə təqaüdə çıxmış, 1977-ci ilin noyabrın 8-də Moskvada vəfat etmişdir.

Nüfuzlu elm xadimi, tanınmış pedaqoq, qayğıkeş insan olan Hilal müəllim onu tanıyanların qəlbində həmişə yaşayacaq və Hilal müəllimin mənalı həyat yolu, elmi fəaliyyəti, insanlara olan qayğısı gənclərimiz üçün bir örnək olacaqdır.